

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ В РЕГІОНІ ЗА КРИТЕРІЄМ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Дане дослідження присвячено оцінці ефективності стратегічним управлінням інвестиційним процесом за критерієм використання інвестицій. Проаналізовано поняття ефективності та опрацьовані різні підходи та методики оцінки ефективності. В статті розраховано ВРП на 1 грн. інвестицій та запропоновано оцінку стратегічного управління інвестиційним процесом в регіонах України за критерієм використання інвестицій

Ключові слова: оцінка, стратегічне управління, інвестиційний процес

Постановка проблеми. Однією з головних причин низької інтенсивності протікання інвестиційного процесу в регіонах України є незадовільний рівень його стратегічного управління. Характерною особливістю стратегічного управління виступає його ефективність. Тому оцінка ефективності стратегічного управління інвестиційним процесом в регіоні дає змогу належним чином налагодити управління інвестиційним процесом на регіональному рівні.

Стан вивчення проблеми. Найчастіше поняття ефективності вживається у фінансово-економічній галузі управління, що оперує числами, формулами, коефіцієнтами. У зв'язку з цим склався певний стереотип, і коли мова заходить про ефективність управління, то люди очікують отримати формулу з точними даними, в якій ці дані складаються, перемножуються, діляться і віднімаються. В результаті повинен вийти якийсь коефіцієнт, що відображає ефективність управління. Цим методом можна виміряти ефективність управління, наприклад, капіталом, оборотними коштами, але для розуміння загальної ефективності управління такий підхід неприйнятний.

Мета дослідження. Метою даної роботи є обґрунтування теоретичних засад оцінки ефективності стратегічного управління та практичних рекомендацій з оцінки ефективності стратегічного управління інвестиційним процесом в регіоні за критерієм використання інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як показує дослідження, більшу увагу науковці приділяють розрахунку ефективності стратегічного управління організацією. Проблема оцінки ефективності стратегічного управління інвестиційним процесом залишається невирішеною. Вирішення даної проблеми стає однією з проблем практики управління, оскільки необхідно побудувати процес управління таким чином, щоб забезпечити найбільш повне використання всіх факторів і високі кінцеві результати.

Ефективність інвестицій можна розглядати, як з точки зору інвестора, метою якого є отримання прибутку та швидкість повернення власного капіталу, так із з точки зору приймаючої сторони (країни, регіону, суб'єктів господарювання). В першому випадку мова йде про ефективність інвестування, а в другому про ефективність використання інвестицій. Вченими опрацьовані різні підходи та методики оцінки ефективності [2; 3; 5; 6; 9; 10; 13]. Аналіз наукової літератури показує, що менша увага науковцями приділяється питанням ефективності використання інвестицій.

У процесі дослідження проаналізовано різні системи показників економічної ефективності інвестиційної діяльності і відповідні методи її розрахунку. Але їх застосування для оцінки ефективності використання інвестицій на регіональному рівні некорисні.

Як зауважує Кравчук Г.В., оцінюючи ефективність інвестиційної діяльності на регіональному рівні, потрібно враховувати, що критерієм є приріст обсягів виробничих

ресурсів. Причому, поряд з капіталовкладеннями на відтворення основних засобів враховуються й інші довгострокові вкладення фінансових ресурсів, що випливають з необхідності реалізації загальнодержавних пріоритетів розвитку і найчастіше не пов'язані з безпосереднім отриманням економічного ефекту. До них слід віднести витрати на впровадження досягнень технічного прогресу, на матеріальне забезпечення фундаментальної науки, що сприяють поліпшенню показників використання трудових і матеріальних ресурсів, позитивним змінам в структурі капітальних вкладень і розміщенні об'єктів будівництва, пов'язаних з комплексним розвитком регіонів, проведенням політики розвитку міст, екологічних заходів [7].

На регіональному рівні ефективність використання інвестицій не є сумою прямих чи не прямих доходів учасників того чи іншого інвестиційного контракту. Набагато важливішими є зовнішні по відношенню до нього ефекти. Серед таких зовнішніх ефектів називають: розвиток місцевого приватного бізнесу, освоєння нових технологій, отримання навичок управління й навчання персоналу, посилення інституту приватної власності, підвищення конкурентоспроможності місцевої економіки та широкий демонстративний ефект, розвиток існуючої інфраструктури регіону [1].

На думку Орловської Ю.В., ефективність інвестиційної сфери регіону є інтегральним показником всіх її підсистем та елементів у внутрішньо-регіональному розрізі (підприємств, організацій, інституціональних одиниць районів і міст області). У свою чергу, сумарна ефективність регіональних систем зумовлює загальнонаціональний результат інвестиційної сфери України та його макроекономічний ефект. Ефективність інвестиційної сфери ми оцінюємо як масу інвестицій (обсяг інвестиційного ресурсу) та їхню реалізацію в інвестиційний продукт (обсяг введених в експлуатацію потужностей та житла) [11].

Верланов Ю.Ю. та Верланів О.Ю. припускають, що для кожного регіону, або для їх групи є певний поріг чутливості економіки до інвестицій, маючи на увазі їх обсяги, структуру й динаміку. Його досягнення означає отримання синергетичного ефекту у вигляді зростання ВРП у відповідь на приріст інвестицій. Якщо таке зростання має місце, інвестиції можна розглядати такими, що відповідають особливостям розвитку регіону за обсягом, галузевою структурою чи за рівнем технологій. У рамках даного припущення порівнюються темпи приросту інвестицій та темпи приросту ВРП по роках [4, с. 101-107].

На думку В.М.Хобти методики розрахунку ефективності інвестицій відрізняються стосовно підходу до врахування впливу терміну здійснення платежів на рівень ефективності інвестиції [13, с. 145]. Класифікація методів за цією ознакою наведена на рис. 1.

Стосовно даного дослідження доречно використати метод, що не враховує фактор часу, оскільки інвестиційний процес регіону є безперервним процесом в якому діють різні інвестиційні проекти.

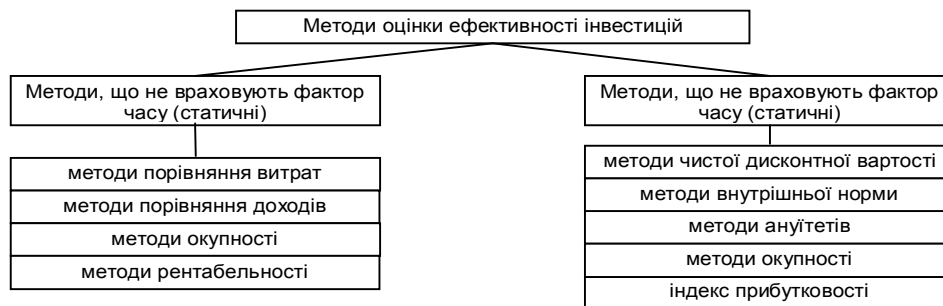

Рис. 1. Класифікація методів оцінки ефективності інвестицій

Викладення основного матеріалу. Виходячи з того, що інвестиційний процес це послідовний процес залучення та використання інвестицій пропонуємо оцінювати ефективність його стратегічного управління за двома критеріями:

1. Ефективність залучення інвестицій;
2. Ефективність використання інвестицій.

Оскільки, менша увага науковцями приділяється питанням ефективності використання інвестицій, то доречно зупинитись саме на питанні оцінки ефективності

стратегічного управління інвестиційним процесом в регіоні за критерієм використання інвестицій.

Для оцінка ефективності використання інвестицій пропонуємо розрахувати ВРП на 1 грн. інвестицій регіонів України за 2010 рік та знайти відхилення даного показника від середнього по Україні (табл. 1). Оцінку стратегічного управління інвестиційним процесом за критерієм використання інвестицій пропонуємо визначити використовуючи шкалу подану в таблиці 2.

Таблиця 1. ВРП на 1 грн. інвестицій та відхилення від середньо українського значення за 2011 рік

	ВРП на 1 грн. інвестицій в основний капітал			ВРП на 1 грн. капітальних інвестицій			ВРП на 1 грн. прямих іноземних інвестицій ¹		
	обсяг	різниця	Відхилення	обсяг	різниця	Відхилення	обсяг	різниця	Відхилення
середнє по Україні	7,1			5,7			10,6		
АРК	4,8	-2,3	-32,4	3,9	-1,8	-31,6	5,7	-4,9	-46,2
Вінницька	6,3	-0,8	-11,3	5,4	-0,3	-5,3	16,1	5,5	51,9
Волинська	8,3	1,2	16,9	7,2	1,5	26,3	5,5	-5,1	-48,1
Дніпропетровська	9,2	2,1	29,6	7,4	1,7	29,8	2,1	-8,5	-80,2
Донецька	11,6	4,5	63,4	8,4	2,7	47,4	9,9	-0,7	-6,6
Житомирська	6,2	-0,9	-12,7	4,7	-1,0	-17,5	9,9	-0,7	-6,6
Закарпатська	7,1	0	0,0	6,1	0,4	7,0	5,4	-5,2	-49,1
Запорізька	5,8	-1,3	-18,3	4,9	-0,8	-14,0	5,9	-4,7	-44,3
Івано-Франківська	4,8	-2,3	-32,4	4,0	-1,7	-29,8	4,1	-6,5	-61,3
Київська	4,0	-3,1	-43,7	3,6	-2,1	-36,8	3,7	-6,9	-65,1
Кіровоградська	6,5	-0,6	-8,5	5,5	-0,2	-3,5	24,0	13,4	126,4
Луганська	9,7	2,6	36,6	7,3	1,6	28,1	9,0	-1,6	-15,1
Львівська	5,2	-1,9	-26,8	4,3	-1,4	-24,6	4,4	-6,2	-58,5
Миколаївська	6,4	-0,7	-9,9	5,5	-0,2	-3,5	18,6	8,0	75,5
Одеська	6,7	-0,4	-5,6	5,4	-0,3	-5,3	6,5	-4,1	-38,7
Полтавська	6,1	-1	-14,1	4,8	-0,9	-15,8	12,4	1,8	17,0
Рівненська	6,9	-0,2	-2,8	5,8	0,1	1,8	6,5	-4,1	-38,7
Сумська	8,2	1,1	15,5	6,3	0,6	10,5	9,5	-1,1	-10,4
Тернопільська	6,0	-1,1	-15,5	5,2	-0,5	-8,8	24,1	13,5	127,4
Харківська	8,9	1,8	25,4	6,6	0,9	15,8	4,0	-6,6	-62,3
Херсонська	9,3	2,2	31,0	7,2	1,5	26,3	10,0	-0,6	-5,7
Хмельницька	6,2	-0,9	-12,7	5,3	-0,4	-7,0	10,4	-0,2	-1,9
Черкаська	8,0	0,9	12,7	6,6	0,9	15,8	12,7	2,1	19,8
Чернівецька	5,0	-2,1	-29,6	4,5	-1,2	-21,1	20,2	9,6	90,6
Чернігівська	9,7	2,6	36,6	7,4	1,7	29,8	24,2	13,6	128,3

Таблиця 2. Шкала ефективності залучення інвестицій в економіку регіону

Величезна відхилення теоретичних та фактичних показників	-99%-0%	0%-10%	10%-30%	30%-50%	50% і більше
Характеристика ефективності	відсутня	слаба	відчутна	висока	надефективна

¹ Перерахунок прямих іноземних інвестицій на грн. було здійснено використовавши середнє значення офіційного курсу долара США за 2009 рік - 779,0291 (грн. за 100 од.)

В результаті дослідження встановлено, що в 9 регіонах з 25, а саме Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Луганській, Сумській, Харківській, Херсонській,

Черкаській та Чернігівській областях, обсяг ВРП на 1 грн. інвестицій в основний капітал вище середньо українського, що графічно відображено на рис. 2

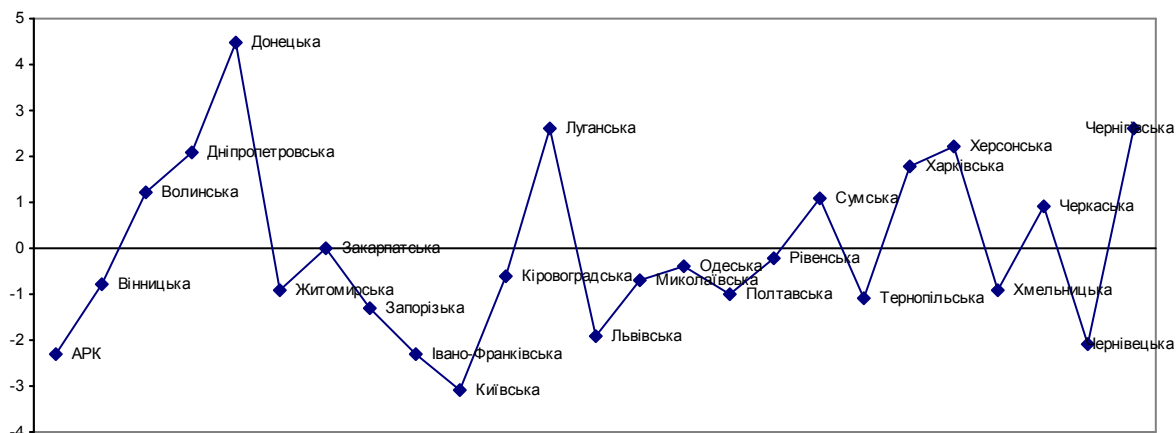

Рис. 2. Різниця між ВРП на 1 грн. інвестицій в основний капітал та середньо українського значення.

Аналізуючи рисунок можна простежити, що найбільша негативна різниця спостерігається в таких областях як Київській (-3,1) та Івано-Франківській (-2,3), що свідчить про те, що дані регіони не ефективно використовують інвестиції в

основний капітал. Найбільша позитивна різниця спостерігається в Донецькій (+4,5), Луганській (+2,6) та Чернігівській (+2,6) областях.

Оцінка ефективності використання інвестицій в основний капітал наведена в таблиці 3.

Таблиця 3. Ефективність використання інвестицій в основний капітал

Величина відхилення теоретичних та фактичних показників	-99%-0%	0%-10%	10%-30%	30%-50%	50% і більше
Характеристика ефективності	Відсутня	слаба	відчутна	висока	надефективна
	АРК, Вінницька, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька.	Закарпатська	Волинська, Дніпропетровська, Сумська, Харківська, Черкаська	Луганська, Херсонська, Чернігівська	Донецька

Аналізуючи таблицю, можна стверджувати, що в багатьох регіонах України (15 областей) ефективність використання інвестицій в основний капітал відсутня, в одній області – слабка, в п'ятьох – відчутна, в трьох – висока і одна область недефективно використала інвестиції в основний капітал.

Розрахунок різниці між обсягом ВРП на 1 грн. капітальних інвестицій та середньо українським

значенням показав, що в 11 регіонах з 25, а саме в Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Луганській, Рівненській, Сумській, Харківській, Херсонській, Черкаській та Чернігівській областях, обсяг ВРП на 1 грн. капітальних інвестицій вище середньо українського, що графічно відображено на рис. 3

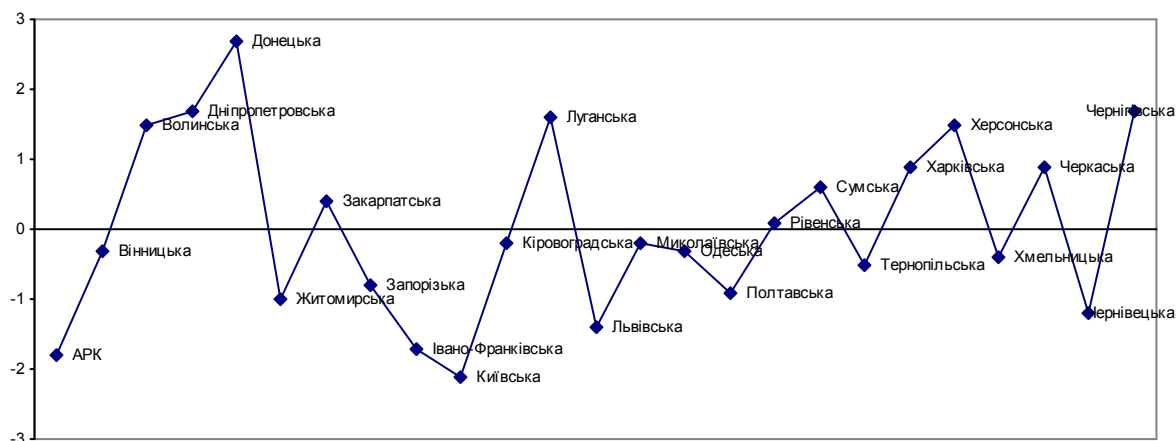

Рис. 3. Різниця між ВРП на 1 грн. капітальних інвестицій та середньо українського значення.

Аналізуючи рисунок можна стверджувати, що найбільша негативна різниця спостерігається в таких областях як Київська (-2,1) та в Автономній Республіці Крим (-1,8), що свідчить про те, що дані регіони не ефективно використовують капітальні інвестиції. Найбільша позитивна

різниця спостерігається в Донецькій (+2,7) Дніпропетровській (+1,7) та Чернігівській (+1,7) областях.

Оцінка ефективності використання капітальних інвестицій наведена в таблиці 4.

Таблиця 4. Ефективність використання капітальних інвестицій

Величення відхилення теоретичних та фактичних показників	-99%-0%	0%-10%	10%-30%	30%-50%	50% і більше
Характеристика ефективності	відсутня	слаба	відчутна	висока	надефективна
	АРК, Вінницька, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька.	Закарпатська, Рівненська	Волинська, Дніпропетровська, Луганська, Сумська, Харківська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська	Донецька	

Аналізуючи таблицю, можна стверджувати, що ефективність використання капітальних інвестицій гірша за ефективність залучення інвестицій в основний капітал. В 14 регіонах України ефективність не спостерігається, в двох – слабка, в восьми – відчутна, в одній - висока і жодна область не спрацювала надефективно.

Розрахунок різниці між обсягом ВРП на 1 грн. прямих іноземних інвестицій та середньо українським значенням показав, що в 8 регіонах з 25, а саме в Вінницькій, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Тернопільській, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівській областях, обсяг ВРП на 1 грн. ПІІ вище середньо українського, що графічно відображено на рис. 4.

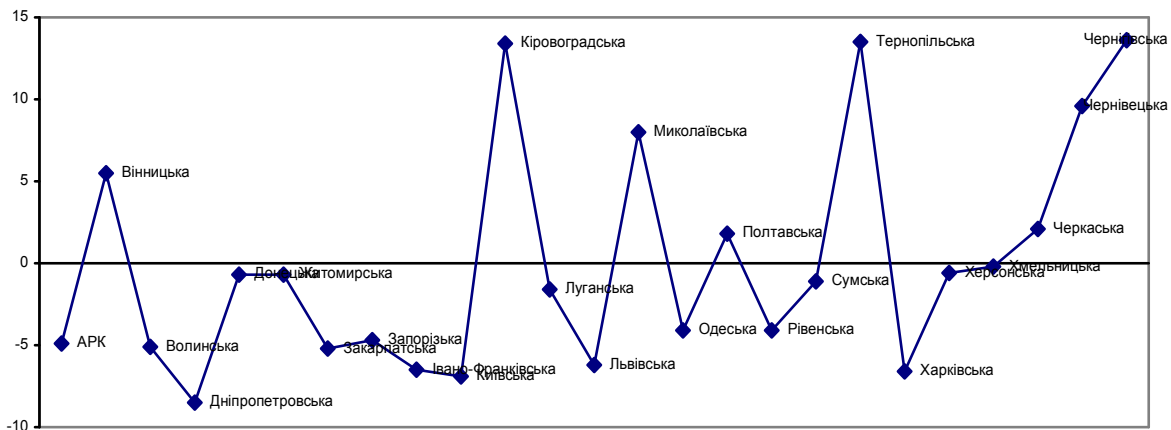

Рис. 4. Різниця між ВРП на 1 грн. ПІІ та середньо українського значення.

Аналізуючи рисунок можна стверджувати, що найбільша негативна різниця спостерігається в таких областях як Дніпропетровська (-8,5) та Київська (-6,9), що свідчить про те, що дані регіони не ефективно використовують ПІІ. Найбільша позитивна різниця

спостерігається в Тернопільській (+13,5) та Кіровоградській (+13,4) та Чернігівській (+9) областях.

Оцінка ефективності використання капітальних інвестицій наведена в таблиці 5.

Таблиця 5. Ефективність використання капітальних інвестицій

Величення відхилення теоретичних та фактичних показників	0%-99%	0%-10%	10%-30%	30%-50%	50% і більше
Характеристика ефективності	відсутня	слаба	відчутна	висока	надефективна
	АРК, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Рівненська, Сумська, Харківська, Херсонська, Хмельницька		Полтавська, Черкаська		Вінницька, Кіровоградська, Миколаївська, Тернопільська, Чернівецька, Чернігівська

Аналізуючи таблицю, можна стверджувати, що в 17 регіонах України ефективність не спостерігається, в двох – відчутна та шість областей спрацювали надефективно.

Розрахувавши середнє значення відхилення трьох показників які характеризують інвестиційний процес (див.

табл. 6) проаналізуємо ефективність стратегічного управління інвестиційним процесом за критерієм використання інвестицій регіонів України (табл.7).

Таблиця 6. Середнє значення відхилення показників використання інвестицій регіонів України

регіон	відхилення	регіон	відхилення
Автономна Республіка Крим	-36,7	Миколаївська	20,7
Вінницька	11,8	Одеська	-16,5
Волинська	-1,6	Полтавська	-4,3
Дніпропетровська	-6,9	Рівненська	-13,2
Донецька	34,7	Сумська	5,2
Житомирська	-12,3	Тернопільська	34,4
Закарпатська	-14,0	Харківська	-7,0
Запорізька	-25,5	Херсонська	17,2
Івано-Франківська	-41,2	Хмельницька	-7,2
Київська	-48,5	Черкаська	16,1
Кіровоградська	38,1	Чернівецька	13,3
Луганська	16,5	Чернігівська	64,9
Львівська	-36,6		

Таблиця 7. Ефективність стратегічного управління інвестиційним процесом регіонів України за критерієм використання інвестицій

Величина відхилення теоретичних та фактичних показників	0%- -99%	0%-10%	10%-30%	30%-50%	50% і більше
Характеристика ефективності	Відсутня	слаба	відчутна	висока	надефективна
	АРК, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Харківська, Хмельницька, Чернівецька.	Сумська	Вінницька, Луганська, Миколаївська, Херсонська, Чернівецька	Донецька, Кіровоградська, Тернопільська	Чернігівська

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, оцінка ефективності стратегічного управління інвестиційним процесом за критерієм використання інвестицій показала, що в більшості регіонів України (15 областей) ефективність відсутня, в одній області ефективність слабка, в п'ятьох – відчутна, в трьох – висока та лише в одній області спостерігається недефективність стратегічного управління інвестиційним процесом за критерієм використання інвестицій.

Список використаної літератури:

1. Аналіз факторів впливу на економіку України. Звітний період: 1993-2006 роки. IFC.Washington, DC, 2008. – 99 с. 2. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента: Учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 512 с. 3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. – К.: МП „ІТЕМ ЛТД”- СП „АДЕФ”, 1996. – 534 с. 4. Верланів Ю.Ю. та Верланов О.Ю. Ефективність регіональних інвестицій в Україні. Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 99. Вип. 86. Економіка. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 152 с. (с.101-107) 5. Герчикова Н.Н. Менеджмент. – М.: Банки и биржи, 1995. – 480 с. 6. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики: Монография. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2003. – 251 с. 7. Кравчук Г.В. Реальні інвестиції та їх вплив на економічний розвиток регіону Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук Спеціальність 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит Київ – 2002 8. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посіб. – К.: ЦУЛ, 2003. – 376 с. 9. Мертенс А..В. Инвестиции: Курс лекций

по современной финансовой теории. – К.: Инвест. агентство, 1997. – 416 с. 10. Орлов П. Оценка эффективности инвестиций // Экономика Украины. – 1997. – № 1. – С. 30-36. 11. Орловська Ю.В. Методологія стратегічного управління інвестиціями в регіональний розвиток Дисертація на здобуття ступення доктора економічних наук Спеціальність: 08.10.01 – Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка Дніпропетровськ – 2004; 12. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с. 13. Хобта В.М. Управління інвестиціями: навчальний посібник. Видання 2-е, перероблене та доповнене. – Донецьк: ДВЗ “Дон НТУ”, 2009. – 448 с. (стор. 145)

КАЛЬНИЦЬКИЙ Анатолій Єгорович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та кредиту Закарпатського державного університету.

Наукові інтереси:

- розподіл трудових ресурсів,
- інвестиційна діяльність.

ОГОРОДНИК Валерія Олегівна – старший. викладач кафедри фінансів та кредиту Закарпатського державного університету.

Наукові інтереси:

- стратегічне управління,
- інвестиційна діяльність.

Надійшла до редакції: 11.04.12 р.